
Témata - průpravná zkouška: Úvod do studia SZ

Látka (přednášky + samostudium):

Bible – např. ČEP; Starý zákon – apokryfy, Praha 1985;

Jan Heller, *Přehled Starého zákona*, skriptum IES.

I. TÓRA

1. Genesis

- Název knihy, její všeobecná charakteristika a základní rozčlenění:* předvěk – dvě zprávy o stvoření, hřích, rodokmeny...; praotcové, Josefovská novela.
- Kdo jsou to:* Eva; Kain; Lámech; Henoch; Noé; Terach; Náchor; Lában; Abraham, Sára a Hagar; Lot; Moáb; Izák; Rebeka; Ezau; Lea a Zilpa; Ráchel a Bilha; Ónan, Tamar a Juda; Josef; Potífarova žena?
- O čem a kde jsou následující místa:* první a druhá zpráva o stvoření; příběh počátku hříchu; o potopě; o stavbě věže; zapírání manželek (paralely!); o rozchodu Abrama s Lotem; válka králů; o Sáře a Hagar; o zaslíbení Abramovi; o Abrahamových hostech; o Sodomě a Gomoře; o původu Amóna a Moába; o svázání („obětování“) Izáka; cesta pro Izákovu ženu Rebeku; spory o prvorozenství mezi Jákobem a Ezauem; Jákob získává prvorozenecké požehnání; sen v Bét-el; u Lámana; u Jáboku; setkání Jákoba a Ezaua; pomsta nad šekemskými muži; Josef a jeho bratři; Josef v Egyptě; Josef a jeho bratři v Egyptě; Jákobovo požehnání?
- Kde je (na mapě):* Ur Kaldejců; Sodoma; Egypt; Beer Šeba; Kirjat Arba?

2. Exodus

- Název knihy, její všeobecná charakteristika a základní rozčlenění:* V Egyptě, Mojžíš, velikonoce (pesach) a vyjití z Egypta, na poušti, na Sinaji, zákonná ustanovení.
- Kdo jsou to:* Šifra a Púa; Mojžíš; Sipora; Jitro; Mirjam; Áron; Jozue; Becalel a Oholáb?
- O čem a kde jsou následující místa:* narození Mojžíše; mládí v Egyptě; zjevení Hospodinova jména; vyjednávání s faraónem, egyptské rány; slavení pesachu; přechod přes moře; křepelky – mana – voda; válka s Amálekem; Sínaj – desatero; „kniha smlouvy“; bohoslužebná ustanovení; býčci v podhůří?
- Kde je (na mapě):* území Gošen; město Raamses; poušť Páran; tzv. Mojžíšova hora?

3. Leviticus

- Název knihy, její všeobecná charakteristika a základní rozčlenění:* Obětní řády; očišťovací řády, „zákon svatosti“;
- Kdo jsou to:* Nádab a Abihú, Eleazar a Itamar?
- O čem a kde jsou následující místa:* čistá a nečistá zvíř; čistota a nečistota lidí; den smíření (jom kipur); řád každodenního života: „milovat budeš bližního svého...“; trest: „oko za oko, zub za zub“; rok odpočinutí a léto milostivé?

4. Numeri

- Název knihy, její všeobecná charakteristika a základní rozčlenění:* Zákonná ustanovení; tažení k zaslíbené zemi; v Zajordání
- Kdo jsou to:* Eldad a Médad; Kórachovci, anákovci; Káleb; Dátan a Abíram; Balák a Bileám?
- O čem a kde jsou následující místa:* osvědčení nevinny, nazírství, „Áronské požehnání“, Mojžíšův duch sedmdesáti starším; Mirjam a Áron proti Mojžíšovi; vyslání zvědů; vzpoura Kórachovců; Edóm brání Izraeli v cestě; hadi a bronzový had; Balák a Bileám?
- Kde je (na mapě):* Chebrón; Kádeš-Barnea; Arnón; území Moábu?

5. Deuteronomium

- Název knihy, její všeobecná charakteristika a základní rozčlenění:* Shrnutí dosavadní cesty; principy víry; deuteronomistický zákoník; závěrečné řeči; konec Mojžíšův?
- O čem a kde jsou následující místa:* Desatero; Slyš Izraeli...; deuteronomistická výzva k následování; kde a jak obětovat; desátky; kalendář slavností; levirátní zákon; „malé dějepisné krédo“; dvanáct kleteb?
- Kde je (na mapě):* hora Nébo; Chešbón; Aštarót?

II-A. PŘEDNÍ PROROCI

Jozue

- a) *Název knihy, její všeobecná charakteristika a základní rozčlenění*
- b) *Kdo jsou to:* Jozue; Rachab; 7 klatých národů (Kenaánci, Emorejci Chivejci...)?
- c) *Kde je (na mapě):* Jericho; Gilgál; Bét-šemeš; Bét-el; Aj; Lajiš = Dan; Beer-Šeba; Ebal; Gibeon; Libna; Šekem; Lakíš; Negeb; Gáza; Aškalon; Dor; Týr; Sidon; Bášan; Jábok ; pohoří Gilead; pohoří Gilboa; pohoří Chermón; pohoří Karmel; hora Tábor; rovina Šefela; Šárónská rovina; rovina Jezreel; potok Kerít; potok Jarmuk; potok Jábok; území Judy, Efraima, Edómců, Moabců a Amonců?
- d) *O čem a kde jsou následující místa:* Zvědové v Jerichu; Přechod Jordánu; Gilgálský památník; pád Jericha; Akánova krádež; dobytí Aje; smlouva s Gibeóňany; dělení země; obnova smlouvy s Hospodinem?

Soudců

- a) *Název knihy, její všeobecná charakteristika a základní rozčlenění*
- b) *Kdo jsou to:* malí a velcí soudcové; Eglón; Jerubaal; Abimelek; Manoach; Delíla?
- c) *O čem a kde jsou následující místa:* Debora vyzývá Baráka do boje proti Siserovi; Debořina píseň; Gedeonovy příběhy; Jótamova bajka; Jiftachovy příběhy; Samsonovy příběhy; Míka a Danovci; Gibejci / Benjamínovci proti Izraeli?

Knihy Samuelovy a Královské

- a) *Názvy knih, jejich všeobecné charakteristiky a základní rozčlenění*
- b) *Kdo jsou to:* Elkána a Chana; Élí, Kíš; Jónatan; Jišaj; Achímelek, Dóeg Edómský, Akiš; Ebjátar; Nabal a Abigail; Abnér; Mefíbošet; Joáb; Bat Šeba; Uriáš; prorok Nátan; kněz Sádok; Amnon a Tamar; Chíram Týrský; Achijáš Šíloský; Jerobeám; Rechabeám; Omrí; Achab; Jezábel; Obadjáš; Ben-hadad; Nábot Jizreelský; prorok Míkajáš; Géchazí; Šunemanka; Naaman Aramejský (syřský); Jehú; Sancheríb; Chizkijáš; Néko; Jošiáš; Nebúkadnesar; Jójakím?
- c) *O čem a kde jsou následující místa:* Samuel v Šílo; příběhy truhly; nástup Saule k moci i jeho úpadek; vyvolení Davida, jeho pomazání, boj s Goliášem, spory se Saulem; příběhy jeho „partyzánského“ a „žoldnéřského“ období; David v Hebronu a v Jeruzalémě; hřích s Batšebou; Abšalóмова vzpoura; Adoniášova vzpoura; Šalomoun králem; stavba chrámu a jeho moudrost; rozdělení království, svatyně v Bét-elu a v Danu, prorok z Judska; Omrí a jeho samařská dynastie; Achab; Eliášovy příběhy; Jošafat a Achab; Elišovy příběhy; pád severního království za krále Hošey; kralování Chizkijášovo; Jošiášova reforma; poslední judští králové ve stínu Babylóna a pád Jeruzaléma?

II-B. ZADNÍ PROROCI

Izajáš

- a) *Název knihy, její všeobecná charakteristika, dějinný kontext a základní rozčlenění*
- b) *O čem a kde jsou následující místa:* Píseň o vinici; povolání proroka; slovo Achazovi o Immauelovi; zaslíbení mesiášského „syna“; proutek z pařezu Jišajova; Sancheríb v Judsku a Izajášova podpora Chizkijáše; potěšování lidu a vize vyvoleného služebníka; Kýros jako Hospodinův pomazaný; vize Hospodinova zástupně „trpícího služebníka“?

Jeremjáš

- a) *Název knihy, její všeobecná charakteristika a základní rozčlenění*
- b) *Kdo to je:* Pašchúr; Báruk; Chananjáš; Ebedmelek; Gedaljáš?
- c) *O čem a kde jsou následující místa:* Povolání proroka; prorokův nářek nad vlastním osudem (Jr 15); návštěva u hrnčíře; demonstrativní rozbití džbánů v Údolí syna Hinnomova; demonstrace se jhem na šíji; optimista Chananjáš; Jeremjášův dopis odvečeným do Babylóna; Ráchelin pláč; smlouva vepsaná do srdce; král Jójakím páli svitek s Jeremjášovými slovy; Jeremjáš v cisterně zachráněn Ebedmelekem?

Ezechiel

- a) *Název knihy, její všeobecná charakteristika a základní rozčlenění*
- b) *O čem a kde jsou následující místa:* Ezechielovo vidění nebeského „vozu“; prorokovo poslání; Jeruzalémské nešvary; odpovědnost proroka za lid; odsudek sobeckých pastýřů Izraele a zaslíbení dobrého pastýře; zaslíbení obnovy a vidění na pláni (suché kosti); zlý Góg z Magógu bude poražen; vize nového Jeruzaléma; znovusjednocení Izraele a Judy?
- c) *Kde je (na mapě):* kaldejská země, průplav Kebar, Raba Amónská, Moáb, Edóm, Týr?

Dódekaproféton (Dvanáct malých proroků)

- a) *Jejich názvy, základní charakteristiky (před- či poexilní?) a důrazy*
- b) *O čem a kde jsou následující místa:* **Ozeášův** sňatek s nevěstou -- Lóručama a Lóamí; přirovnání k nevěstce; Boží soucit s „mládenečkem Izraelem“; ohlášení trestu Izraeli. **Jóelova** vize kobylkové pohromy; den Hospodinův s vylitím Ducha (-- Sk 2); apokalyptický soud v dolině Jóšafat. **Amosův** původ; jeho ohlášené soudy nad pronárody a Izraelem; vize koše zralého ovoce -- soud vůči Izraeli, obnova Judska. **Abdiášova** řeč proti Edómu/Ezauovi. **Jonášův** příběh jako kontrapunkt „xenofobním“ prorockým důrazům. **Micheášův** nářek nad Judou; vize nového Jeruzaléma („meče v pluh“ 4,3) vzpomínka na Baláka a Bileáma. **Nachumova** radost nad vyvrácením Ninive, ohrožujícího Judu. **Abakukova** etická racionalizace vyvrácení Jeruzaléma a vize, že to tak nezůstane. **Sofonjášova** vize dnu Hospodinova trestu nad Jeruzalémem i cizími městy a příslibení záchrany. **Ageova** výzva místodržícímu Zerubábelovi a veleknězi Jóšuovi, aby pokračovali v stavbě Hospodinova domu. **Zacharjášova** vidění muže na ryzáku i muže s provazem, adresované knězi Jóšuovi, vize vyzývající ke stavbě a kreslicí příchod říše mesiášovy. **Malachiášovo** ujištění, že si Hospodin vyvolil Jákoba, nikoli Ezaua; výčitka Judovi, že porušil smlouvu, nařízení desátku a příslib dne Hospodinova podobného hořící peci?

III. SPISY

Žalmy

- a) *Název knihy, její všeobecná charakteristika a základní rozčlenění:* Žalmy jako bohoslužebná kniha, formální rozdělení na pět knih; „písně stupňů“; problém dějepisných situačních nadpisů; akrostichické
- b) *O čem jsou následující žalmy:* 1, 14=53, 22, 23, 51, 110, 117, 119, 133, 136?

Jób

- a) *Název knihy, její všeobecná charakteristika a základní rozčlenění:* Rámeček a „vnitřek“.
- b) *Aktéři:* Jób, Elifaz, Bildad, Sófar, Elíhú
- c) *O čem a kde jsou následující místa:* Satanova sázka; Jób proklíná den svého narození; Stanovisko tří přátel, stanovisko Elíhúa; Boží odpověď Jóbovým přátelům?

Příslaví

- a) *Název knihy, všeobecná charakteristika mudroslovné literatury a základní rozčlenění knihy.*
- b) *O čem a kde jsou následující místa:* Chvála moudrosti; varování před cizí ženou; číselná sbírka; chvála ženy statečné?

Rút

- a) *Název knihy, všeobecná charakteristika, základní rozčlenění knihy, liturgické uplatnění.*
- b) *Kdo jsou to:* Noemi; Elímelek. Machlon, Kiljon, Boáz?
- c) *Která ustanovení zákona kniha předpokládá (ustanovení o levirátním sňatku apod.)?*

Píseň písní

- a) *Název knihy, všeobecná charakteristika, a základní rozčlenění knihy, liturgické uplatnění, typologie výkladů.*

Kazatel

- a) *Název knihy, všeobecná charakteristika mudroslovné literatury a základní rozčlenění knihy, liturgické uplatnění.*
- b) *O čem a kde jsou následující místa:* Pomíjivost, je čas... i čas...; báseň o pamatování na smrt; ...na tom u člověka všechno záleží?

Pláč

- a) *Název knihy (MT ~ LXX a Vulg), všeobecná charakteristika, liturgické uplatnění.*

Ester

- a) *Dějinné okolnosti vyprávěného příběhu, osnova příběhu, aktéři příběhu, liturgické uplatnění knihy; teologický svéráz.*
- b) *Kdo jsou to:* Vašti, Achašveróš, Hadasa, Haman, Mordokaj?

Daniel

- a) *Název knihy, její všeobecná charakteristika, základní rozčlenění:* charakteristika apokalyptiky, kapitoly 1-6 vs. 7-17, jazyk knihy
- b) *Kdo jsou to:* Nebúkadnesar, Chananjáš=Šadrak, Míšael=Mešak, Azarjáš=Abed-nego, Beltšasar, Belšasar, Darjavěš, Věkovitý, syn člověka; Míkael?
- c) *O čem a kde jsou následující místa:* stravovací omezitelnost čtyř Judejců; Nebukadnésarův sen; jeho zlatá socha; zapuzený král; pišící ruka; Daniel ve lví jámě; Danielovo vidění Syna člověka a muže ve lněném oděvu?

Ezdráš a Nehemjáš

- a) *Názvy obou knih, jejich dějové zasazení, základní rozčlenění:*
- b) *Kdo jsou to:* Kýros, Dareios, Artaxerxes, Zerubábel, Ješua, Rechúm, Ezdráš, Nehemjáš, Ageus, Zacharjáš, Sanbalat?
- c) *O čem a kde jsou následující místa:* Položení základních kamenů; „lid země“ proti judskému lidu; původ Ezdráše a jeho příchod do Jeruzaléma; výsledek jeho kázání; původ Nehemjášův, jeho příchod do Jeruzaléma a stavební činnost; Ezdrášovo čtení z knihy Zákona podle Nehemjáše?

Knihy Paralipomenon

- a) *Názvy knih, jejich teologické důrazy (chronistického díla, příbuzné spisy ve SZ?), zařazení v různých kánonech, dějepisný záběr od... do...*

IV. Knihy deuterokanonické – apokryfy

- 1) Problematika zařazení v různých typech kánonu
- 2) 3.Ezdráš
- 3) Přídavky k Ester
- 4) Júdit – dějová osnova
- 5) Tóbiáš – dějová osnova
- 6) 1.a 2.kniha Makabejské – dějová osnova první, charakteristika druhé; *Kdo jsou to:* Antiochos IV.Epifanés; Apollónios; Matitjáš; Juda Makabejský; Lýsias; Alkímios; Níkánor; Jónatan; Šimeón.

- 7) Kniha Moudrosti (Šalomounovy) – doba a prostředí vzniku
- 8) Sírachovec (=Ekklesiasticus) – jazyk díla, doba sepsání, teologický svéráz
- 9) Žalmy Šalomounovy
- 10) Báruk – dějové zasazení a pravděpodobná doba vzniku, důrazy.
- 11) List Jeremjášův
- 12) Přidavky k Danielovi

V. Bible jako kniha (různých) společenství na cestě dějinami

1) Typy kánonu

- a) Hebrejská bible (palestinský kánon) – struktura a rozsah
- b) Samaritánský kánon
- c) Řecká bible (Septuaginta = LXX – struktura a výčet knih) a další řecké překlady (Akvila, Symmachus, Theodotion)
- d) Latinská bible (Jeronýmův překlad, Vetus Latina, Vulgata)
- e) Reformační starozákonní kánon

2) Bible v češtině

- a) Nejstarší překlady do češtiny
- b) Bible kralická – doba, rozsah, specifické okolnosti a rysy překladu
- c) Moderní české překlady

3) Bible v církvi

- a) Problém inspirace Písma a jeho dobové podmíněnosti
 - b) Vztah SZ a NZ
 - c) Vztah Písma a tradice (vykládající komunity).
- (mp / poslední úprava 22.2.2013)